

A rakodásgépesítés helyzete, továbbfejlesztésének irányai

Hevér András mk. őrnagy

Az anyagi eszközök után – hátraszállítási folyamatában, a csapatok magas szintű harckészültségbe helyezése idején, állandó készenlét alatt a kiképzés és ellátás területén jelentős volumenű rakodással összefüggő feladatokat kell végrehajtani.

A csapatok ellátásához szükséges nagytömegű anyagi készletek mozgatása egyre nagyobb erőket köt le, mégis a megnövekedett rakodási feladatok időbeni végrehajtása hagyományos módszerekkel megnyugtatóan nem biztosítható. Ismeretes, hogy a különböző korszerű haditechnikai eszközök kezelése, üzemeltetése a személyi állomány állandó foglalkoztatását teszi szükségessé – majdnem minden ember géphez, technikához kötődik – így egyre kevesebb az a személyi állomány, amely az anyagmozgatási munkák végrehajtásába bevonható.

A megnövekedett anyagforgalom lebonyolítása – mind a Magyar Néphadsereg, mind a népgazdaság vonatkozásában – szükségszerűen megkívánja az anyagmozgatási munkafolyamatok korszerűsítését, ezáltal az élőmunka hatékony gépesszűközökkel történő folyamatos felváltását.

Jelen cikkemben – a teljesség igénye nélkül – tájékoztatást kívánok nyújtani a jelenlegi helyzetről és a további fejlesztés véleményem szerinti várható területeiről.

A Magyar Néphadsereg anyagmozgatási és rakodásgépesítési helyzetének értékelését megelőzően szükségesnek tartom, ha címszavakban is – röviden összefoglalni azoknak az intézkedéseknek a lényegét, amelyek hatással voltak a Magyar Néphadseregen belüli ezitányú tevékenységre.

Az MSZMP Gazdaságpolitikai Bizottsága 1974-ben olyan határozatot hozott, hogy a növekvő termelést fokozatosan csökkenő anyagmozgató létszám szolgálja ki. Ennek alapján a Miniszter Tanács 1974 decemberében állást foglalt, hogy az anyagmozgatás gépesítésének az elfogadott koncepciókban meghatározott ütemű fejlesztésének összehangolt központi gazdasági intézkedéseket kell tenni. Az állásfoglalás alapján az V. öreves tervtörvény az anyagmozgatás fejlesztését a műszaki fejlesztés fő irányaként jelöli meg és előírja, hogy az hatékonyan segítse a munkaerő felszabadítását.

Az országos intézkedések, valamint a Magyar Néphadseregben meglevő ezirányú gondok arra hívták fel a figyelmet, hogy a problémák megoldása a Magyar Néphadseregen belül is időszerű, végrehajtásával gyorsabbá válik az anyagáramlás és jelenrös fizikai munkaerő is felszabadul.

Az 1970-es évek közepéig az ágazatok egyedi törekvései alapján egy erőteljes anyagmozgató és rakodógép beszerzés zajlott le, melynek következtében az eszközök sokféle típusa került a Magyar Néphadsereg rendszerébe.

Az ezt követő időszakban hatékonyabb fejlődés bontakozott ki, mind az elméleti, mind a gyakorlati munka területén. Az anyagmozgató rakodógépek és eszközök felsőszintű anyagnemfelelős szerveként az MN KSZF-ség lett kijelölve. Ennek alapján kidolgozásra került az anyagmozgató gépek és eszközök nomenklatúrája és megtörtént az első eszközök rendszerbeállítása. Kiadásra került a Magyar Néphadsereg raktárgazdálkodási és anyagmozgatási rendszerét szabályzó Honvédelmi Miniszteri utasítás és a végrehajtásáról szóló MNHF-i intézkedés.

A központi intézkedések eredményeként megteremtődtek a Magyar Néphadsereg anyagmozgatási, rakodógépesítési tevékenységének tervezési, szervezési és tárgyi feltételei. Katonai szervezeteinknél felgyorsult az anyagmozgatással és rakodógépesítéssel kapcsolatos munka, ezzel egyidejűleg előtérbe került a rendszer korszerűsítésének igénye.

Megítélésem szerint a korszerűsítést az alábbi területeken célszerű vizsgálni, illetve ezeken a területeken célszerű biztosítani az előrelépés feltételeit.

1. Az eszközök rendeltetés szerinti kiválasztása, beszerzése, rendszeresítése, használatba vétele.
2. A javítás, alkatrészellátás feltételeinek megteremtése.
3. A rakodógépek kezelők kiképzésének központi végrehajtása.
4. A rakodógépek hatékony alkalmazásához az anyagok a kívánalmaknak megfelelő csomagolása, ezek alapján egységcsomagok, mozgatási egységek összeállítása.

Ismeretes, hogy az ellátó tagozatokban különböző viszonyok között szükséges az anyagok rakodását végrehajtani. Ennek megfelelően az is természetes, hogy a feladatok végzése más és más típusú *rakodógépek rendszerbeállítását teszi szükségessé. Az állandó jellegű raktáraknál eredményesen alkalmazhatók az állandóra beépített rakodó daruk, csigasorok, liftek, de a kis mozgékonyágú nagy teljesítményű rakodógépek is. Ugyancsak ide sorolhatók a konténerszállító szerelvények, ahol a konténerbe helyezett anyagok mozgatását a konténeremelő berendezés végzi.*

A csapattagozatban célszerű olyan gépek és eszközök alkalmazása, amelyek képesek terepen történő munkavégzésre, ugyanakkor megfelelő sebességük biztosítja az oszlopban történő mozgást. A raktárak kiszolgálásához az elektromos és motoros targoncák is megfelelőek. Az elmúlt időszak felmérése alapján az elektromos anyagmozgató gépekre – az akkumulátorok nehézkes feltöltése miatt – csökkent az igény. Helyettük a motoros targoncák válnak szükségessé.

Az anyagmozgató-rakodógépek javításának megszervezését és végrehajtásának módját alapvetően a Köz. 20. szakutasítás részletesen szabályozza. Ezért ezzel részletesen nem foglalkoznék.

Mindenképpen meg kell jegyezni azonban azt, hogy a futó és kisjavításokat az MN csapatai, intézetei a megfelelő honvédségi javítóműhelyekben, illetve javítóbázisokon végzik.

A közép, illetve nagyjavítás (felújítás) végrehajtása a jelen időszakban első-sorban polgári javítóbázisokon történik.

A rendszeresített anyagmozgató és rakodógépekhez szükséges *gépkezelő állomány kiképzését* az MN KSZF-ség szakmai követelményei alapján a KM-el együttműködésben az MN KSZFI hajtja végre.

A szervezett szerű kiképzés, amely az általános katonai kiképzés része 1976 óta folyik és napjainkig közel 3000 fő szerzett rakodógépkezelői igazolványt, amelyet a Népgazdaságban is elfogadnak.

Az anyagmozgatási rakodásgépesítési feladatok időben történő végrehajtása nem választható el a rakodásra tervezett *anyagok megfelelő csomagolásától, mozgatási egységekbe, egységakományokba történő kialakításától*. Ezért fontos tényezőnek tartom, hogy az anyagáramlás további gyorsítása érdekében a fegyvernemek a csomagolási módok helyes megválasztásával elősegítsék a rakodógépek jobb, hatékonyabb felhasználását.

Az anyagmozgatás és rakodásgépesítés eszközeivel való ellátás az MN KSZF-ség hatáskörébe történt utalással egyidejűleg egy sor eszköz került a korábbi anyaggazdáktól átvételre. A korábbi beszerzéseink sem a konkrét megtervezett igények rendjében realizálódtak, ennek megfelelően olyan széles skálával rendelkezünk amely egyrészt nem felel meg az igényeknek, ugyanakkor nehézkessé teszi a javítások végrehajtását.

Az anyagmozgatás és rakodásgépesítés további korszerűsítésér a Magyar Néphadseregben a korábban meghatározott területeket figyelembe véve megítélésem szerint az alábbiakban foglalhatjuk össze.

Az anyagmozgatáshoz (rakodáshoz) szükséges gépi segédeszközöket nomenklatúrájukban külön kell választani, megfelelően csoportosítani és önállóan kezelni funkciójuknak megfelelően a következők figyelembevételével.

Első csoportba tartoznak a csapatok kiképzése, mindennapi élete, harc-készültségbe helyezése érdekében felmerülő anyagforgalom lebonyolításához szükséges rakodógépek, berendezések. Funkciójuk alapján ezen eszközök igénybevétele folyamatos, *így beszerzésük, rendszerbeállításuk* (használatbavételük), üzemeltetési feltételeinek megteremtése (karbantartás, javítás) *a felmerülő igényeknek megfelelően indokolt*.

A másik nagy csoportba tartoznak a mélységben elhelyezett hadtáp objektumok (raktárak, állami anyagtartalékok, ideiglenes átrakó körletek) anyagforgalmának lebonyolításához szükséges rakodógépek, eszközök. Ezen *eszközök* hadsereg által történő *beszerzése nem indokolt*, de meglétüket biztosítani kell. Ennek érdekében a népgazdaság különböző szállítási vállalatainál meglévő rakodógépek és berendezések igénybevételére „M” tervet célszerű készíteni és a Területvédelmi és Hadkiegészítő parancsnokságoknál – nyilvántarrásukat napra készen tartva le kell biztosítani.

A rakodógépek harmadik csoportjába tartoznak a csapatok háborús feladataik végrehajtása folyamán felmerülő nagyvolumenű anyagforgalom lebonyolításához szükséges gépek és eszközök.

Ezen eszközök fajta és típus szerinti megválasztása már nem lehet önkényes. A gépeknek ki kell elégíteni azokat a követelményeket, amelyek az anyagi eszközök háború idején történő szállítása, rakodása és felhasználása folyamán felmerülnek. Ezen eszközök folyamatos beszerzését, rendszerbeállítását – megfelelő kutatómunka eredményei alapján – az EFE követelményi rendszerébe illeszteni kell megvalósítani.

A másik nagy terület melyen előrelépést szükséges elérni a rakodógépek javításával függ össze. Az anyagmozgató és rakodógépek megbízható üzemeltetéséhez feltétlenül szükséges olyan javító háttér megteremtése és olyan alkatrész tartalékok létrehozása amely függetleníti a Magyar Néphadsereget a költséges és ugyanakkor eléggé megbízhatatlan népgazdasági javítási kapacitástól. Megítélésem szerint a Közlékedési Anyagraktár rendszerbeállításával ezen a téren határozott előrelépésnek kell bekövetkeznie. Már jelenleg is – ha csökkentett kapacitással, folyik a kiselejtezett gépekből az alkatrészek visszanyerése és felújítása. A távlatokban célszerű lesz megteremteni annak a feltételét is, hogy a KÖÁR a népgazdasághoz hasonlóan szervizszolgáltatást nyújtson és olyan tartalékalkatrész bázissal rendelkezzen, amely biztosítja a gépek folyamatos üzemeltetésének feltételeit.

A rakodógép kezelői kiképzést is szükséges megreformálni. Ez alatt azt értem, hogy a Magyar Néphadsereg mint már korábban leírtam évente magas számban képez ki gépkezelőket. Tulajdonképpen így a népgazdaságnak teszünk szívességet azáltal, hogy a sorköteleseket ilyen téren is kiképezzük, leszerelése után új szakmát, nagy gyakorlatot adunk a sorállomány kezébe. Nem mondva le az ilyen fajta kiképzésről, de célszerűnek tartom, ha a bevonulattal során azt is figyelembbe vesszük, hogy van-e és milyen eszközre a bevonulóknak „jogosítványa.”

Az anyagmozgatás korszerűsítésének egyik legfontosabb eleme az anyagi eszközök készletezése, rakodáshoz, szállításhoz való előkészítése. Megítélésem szerint az anyagok rakodási, mozgatási egységbe történő kialakítását, csomagolását az illetékes fegyvernemeknek, szakszolgálatoknak kell kialakítani. Az MN KSZF-ség ezekhez a feladatokhoz segítséget nyújt azzal, hogy piackutatást végez az egységirakományképző korszerű eszközök beszerzése érdekében, javaslatot tesz azok alkalmazására és az igények alapján biztosítja azok rendszerbeállítását.

Összegzésképpen megállapítható, hogy az anyagi eszközök rakodásának meggyorsítására, a jelenlegi rendszer korszerűsítésére határozott igény jelentkezik a Magyar Néphadseregben. Ez különösen ott mutatkozik meg, ahol rövid idő alatt nagy mennyiségű anyagi eszköz át, fel, lerakását kell végrehajtani. Jó példát mutat a korszerűsítés igényére az a kísérleti bemutató melyet az 5. HDS FV Szolgálata az MN KSZF-séggel történt együttműködésben a DUNA-84 gyakorlat keretében a lőszerek málházása meggyorsítása érdekében végzett.